

SUVLAR RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA UNING IFLOSLANISHINING OLDINI OLIHDA NORMATIV HUJJATLARNING O'RNI

G. M. Tangatarova

Muhandislik kommunikatsiyalar qurilishi va montaji mutaxassisligi
stajor-o'qtuvchi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.10099134>

ARTICLE INFO

Received: 03rd November 2023

Accepted: 09th November 2023

Online: 10th November 2023

KEY WORDS

Chuchuk suv, suv zahiralari, suvdan samarali foydalanish, suv yetishmovchiligi, suv na'minoti.

ABSTRACT

CHayotimizning asosi bo'lgan suv resursi bugungi kunga kelib eng actual muomma bo'lmoqda. Bunga sabab esa toza suv manbalarining hozirgi ahvoli. Kelajakka qanday qilib yetkazish masalasi. Bu masalani echish uchun ishlab chiqilgan qonun qoidalar. Suv resursini saqlash uchun mezonlar.

Suvlar eng bebaho tábiy resurs. U tirikchilikni moddalar almashuvi jarayonida muhim o'rin tutadi. Suvlar sanoat va qishloq-xo'jaligida ishlab chiqarishda, honadonlik hayotida katta ahamiyatga ega. Suvlar yer yuzining shakllanishida bevosita qatnashadi, tabiatni aylanib turadi, shu jumladan klimatning, iqlimining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Suvlar dunyoning eng katta boyligi, ammo chuchuk suvlar zapaslari cheksiz emas. Yer sharining ko'plab tumanlarida, duchchi suvlar yetishmovchiligi dolzarb muammo hisoblanadi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda suvdan aqilga yarasha foydalanish, uning sifati va muhofazasini ta'minlashlik, shu jumladan, suvlar istemolini hisobga olishning zamonaviy innovacion sistemalarni tatbiq bo'yicha jamlanma tadbirlar ko'rilgan holda suvdan foydalanish, shu jumladan suvlar ta'minoti va suvlar chiqarish sohasida yangilanishlar amalga oshirilmaqta.

Suvdan foydalanishni samarador tartibga solishni ta'minlashlik uchun suvlar resurslarni boshqarish bo'yicha yangi chora tadbirlar yaratilgan, suvlar ta'minoti va suvlar chiqarish sohasina mahalliy sektorni qaratish bo'yicha ishlar olib borilmoqda.

Ammo, global iqlim o'zgarishi sababli respublikada quruq mavsumlarning bardavomligi ortib barmoqta, tog'larda qor zapaslari maydoni kamaymoqda, kamsuvlilik takrarlanishi kópaymoqda, bu esa o'z navbatida suvlar yetishmovchiligi kelib chiqish havfining ortishiga olib keladi.

Suvlar O'zbekiston Respublikasining mamlakatlik mulki -umumiy aholilik boyluk hisoblanadi. Undan oqilona foydalanish mamlakatimiz fuqoralarining asosiy burchi hisoblanadi va u mamlakat tomonidan himoyalanaadi. Respublikamizda foydalanilayotgan suvning umumiy miqdori XX asrning 80-90-yillarga qiyosan yiliga 64 mlrd/m3 kemaytirildi. Bu davrda 1 gaktar sug'orma maydonga 10-11 mingta metr kub kemaytirildi. Respublikamizda jami sug'orma 4,3 mln gektar yer maydoni egallab, bu umumiy yer maydonining 9,6% tin tashkil etadi. (Respublika O'zgergeokadastr qómitasining malumotlari)

Mamlakatimizda suvlar va suvlar resurslaridan oqilona foydalanish, uning iflos bo'lishining oldin olish bo'yicha salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Bu haqida Respublikamizda suvlar va suvlar resurslari, uning zahiralaridan ehtiyotlik menen foydalanish maqsadida, 1993-yil 6-moy «Suvlar va suvdan foydalanish haqida»gi qonuni, O'zbekiston Respublikasining 1992-yil 7-aprel №174 sonli «O'zbekiston Respublikasidagi sardobalar va boshqa suvlar havzalari, daryolar, magistral kanallar va kollektorlarning, shu jumladan, ichimlik suvlar va ichimlik suvlar ta'minotining, madaniy salomatlashtirishda ishlatiladigan suvlar manbalarining suvlarlarini qo'riqlash zonalari haqida»gi, 2007-yil 4-may №218 sonli «O'zbekistonda suvni tejashlik va o'ndan racional foydalanish dasturi haqida»gi, 2013-yil 19-mart №82 sonli «O'zbekiston Respublikasida suvdan foydalanish va suvlar istemol tartibi tug'rali Qonunni tasdiqlash haqida»gi, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 2013-yil 14-iyun № 171 sonli «Suvdan mahsus foydalanish yoki suvni mahsus istemol uchun ruxsatnoma berish tartibi haqida»gi, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar idorasining 2001-yil 4-oktiyabrdegi № 401 sonli «Zarafshan daryosi sonitary epidemiologik sharoitin halida yaxshilash choralari haqida»gi qarorlar va 2017-yilning 25-sentyabrdagi «O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3286 sonli Suvlar obektlerin qo'riqlash tizimini yanada shakllantirish choralari haqida»gi Qarori soha xizmatida katta ahamiyatga ega. Bu qarorlarning mano-mohiyati suvlarga bo'lgan munosabatni tartibga solish, aholi va ekanomikaliq tarmoqlar ehtiyojlari uchun suvdan oqilona foydalanishni ta'minlashlik, suvlarlarni bug'lanish, iflos bo'lish va kamayib ketishdan saqlash, suvlarlarning zararli ta'sirining oldin olish hamda ularni bartaraf etish, suvlar obektlerining sharoitin yaxshilashdan, shu jumladan suvlarga tegishli munosabatlar sohasida korxonalar, idoralar, tashkilotlar, fermer, g'allakor xo'jaliklari hamde fuqoralarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishdan iborat hisoblanadi. Orol bo'yi mintaqa ekologik sharoitini yaxshilash bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Maxkamasining 2015-yil 29-avgustta 255-sonli «2015-2018-yillarda Orol bo'yi mintaqasini tiklash va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, Orol ofati oqibatlarini yengillashtirish bo'yicha chora-tadbirlari Dasturi haqida»gi Qaror qabul qilindi. Unga ko'ra 89,39 mlrd sóm yoki 1635, 55 mln dollar sarmoyasi ajratildi. Dastur asosida 247459,8 ga maydonga o'rmonlar hosil qilish maqsadida daraxtlar ekildi.

Bu fikrlardan kelib chiqib, suv resurslarini qo'riqlash, undan oqilona foydalanish va boshqaruvini shakllantirishda, suvdan limitli foydalanish asosida suvni tejashlik, yer usti va osti suvlarlarini qo'riqlash, bor bo'lgan suvdan foydalanish tizimlarin tiklash va takroriy uskunalash, sanoat qoldiq suvlarlarini tozalashning samarador industrial usullarini, suvlar tejovchi texnologiyalarni joriy etish va suvdan yopiq zanjirli tizim asosida foydalanishni yo'lga qo'yish, monitoring va xabarlash tizimlarin tashkil etish choralarini joriy etish maqsadga muvofiq bo'lardi.

References:

1. O'z. Res. Ekologiya va otrof-muhitni muhofaza qilish Davlat qómitasining «Ekologiya xabarnomasi» 2016-yil.
2. «Eko muvozonat» ijtimoiy-marifiy ommabop gazetasi 2017.

3. Aholini ichimlik suvi bilan táminlaganlik darajasini oshirish va uning sifatini yaxshilash uchun O'zbekiston Respublikasining suv resurslarini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari tógrisida 2019 yil 26-noyabr PF-5883 son
4. O'zbekiston Respublikasi suv xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga móljallangan konsepsiyasini toshdiqlash tógrisida. <https://lex.uz/docs/-4892953>